Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi henkilökorttien ja oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämiseksi

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijalausuntoa liittyen sen käsiteltävänä olevaan Valtioneuvoston kirjelmään ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi henkilökorttien ja oleskelulupa-asiakirjojen turvallisuuden lisäämiseksi.

Poliisi myöntää hakemuksesta henkilökortin Suomen kansalaiselle ja Suomessa kotikuntalain mukaisesti vakinaisesti asuvalle ulkomaalaiselle, joka on merkitty väestötietojärjestelmään ja jolla on voimassa oleva oleskelulupa. Poliisihallitus päättää henkilökorttilain mukaisesti henkilökortin kaavasta sekä vastaa henkilökortin tietoturvasta.

Henkilökortilla on tällä hetkellä tekninen osa, siru, joka sisältää kansalaisvarmenteen. Sirun tietosisällöstä ja tietoturvasta vastaa Väestörekisterikeskus.

Komission ehdotusta henkilökortin turvallisuuden parantamisesta voidaan pitää hyvänä ja Euroopan unionin jäsenmaiden myöntämien henkilökorttien yhtenäistämistä kannatettavana.

Seuraaviin henkilökortteihin liittyviin seikkoihin tulee poliisin näkökulmasta kiinnittää huomiota.

2 Henkilökortin tekniset vaatimukset

Muistiossa todetun mukaisesti Euroopan unionin jäsenvaltioissa on käytössä tällä hetkellä noin 250 erilaista henkilötodistusta ja oleskelulupaa, jotka mahdollistavat henkilön liikkumisen alueen sisällä jäsenvaltiosta toiseen ja myös ulkorajan ylittämisen. Harmonisoimattomien asiakirjojen laaja kirjo ja turvatekijöiden vaihteleva taso vaikeuttavat laillisten asiakirjojen tunnistamista ja asiakirjaväärennösten paljastamista.

Väärennöksiin ja asiakirjojen tunnistamiseen liittyvä riski on todellinen ja merkittävä. Turvatekijöiltään heikkotasoisia asiakirjoja väärennetään koko ajan ja niiden havaitseminen väärennökseksi on vaikeaa.

Nykyinen Suomen henkilökorttimalli otettiin käyttöön 1.1.2017. Nykyinen korttimalli täyttää jo kaikki asetusluonnoksessa esitetyt vaatimukset pois lukien sirulle tallennettavaa biometriikkaa.

Asetusluonnoksessa esitettyjä henkilökortin yleisiä vaatimuksia voidaan pitää hyvinä ja kannatettavina. Asetusluonnoksen hyväksyminen ei edellyttäisi muutoksia Suomen nykyiseen henkilökorttimalliin (pl. biometriset tunnisteet).

3 Biometristen tunnisteiden käyttöönotto henkilökortilla

Ehdotuksen tarkoittamien henkilökorttien tulee sisältää turvallinen tallennusväline, joka sisältää kortinhaltijan kasvokuvan sekä kaksi sormenjälkeä. Henkilökortille on siis ehdotettu vastaavaa toiminnallisuutta kuin passeille.

Suomen henkilökortilla ei ole vielä käytössä biometrisia tunnisteita.

Nykyistä Suomen henkilökorttien valmistamista ja yksilöintiä koskevaa sopimusta kilpailutettaessa Poliisihallitus on sisällyttänyt tarjouspyyntöön ja myöhemmin hankintasopimukseen option biometristen tunnisteiden käyttöönotosta henkilökortilla. Nyt käytössä oleva henkilökortin siru tukee biometristen tunnisteiden käyttöönottoa. Henkilökortin sirulle lisättäisiin sovellus, joka mahdollistaisi sormenjälkien ja kasvokuvien käyttöönoton biometrisina tunnisteina.

Henkilökortti- ja passiasioilla on yhteinen asiankäsittelyjärjestelmä, joka tukee biometristen tunnisteiden käyttöönottoa myös henkilökorteille. Mikäli henkilökortille päätetään ottaa käyttöön sormenjäljet ja kasvokuva biometrisina tunnisteina, voidaan näytteiden taltioinnissa sekä asiankäsittelyssä hyödyntää passia varten rakennettuja toiminnallisuuksia sekä samoja työvälineitä.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltiot voivat tallentaa kortille myös tietoja sähköisiä palveluita, kuten sähköistä hallintoa ja sähköistä liiketoimintaa varten. Nykyisin käytössä oleva Väestörekisterikeskuksen vastuulla oleva kansalaisvarmenne vastaa näitä ehdotuksessa kuvattuja palveluita.

Ehdotuksen mukaan nämä tiedot on kuitenkin tallennettava fyysisesti tai loogisesti erilleen biometrisista tiedoista. Mikäli jäsenvaltio liittää tallennusvälineeseen toisen käyttöliittymän tai kortille sisällytetään toinen tallennusväline, niin näiden on noudatettava ISO-standardeja, eivätkä ne saa haitata henkilökorttiin liittyvän tallennusvälineen käyttöä. Jos henkilökortille otetaan käyttöön biometrisen tunnisteet, olisi Suomen henkilökortilla käytössä ehdotuksessa mainitulla tavalla kaksi eri sovellusta. Poliisihallitus on yhdessä Väestörekisterikeskuksen kanssa toteuttamansa henkilökorttien hankintaa koskevan kilpailutuksen yhteydessä selvittänyt tekniset vaatimukset sille, että nämä kaksi sovellusta voivat olla yhtä aikaa sirulla. Nyt käytössä oleva siru tukee sekä kansalaisvarmenteen että ns. passisovelluksen yhtäaikaista käyttöä henkilökortin sirulla.

Suomessa biometristen tunnisteiden käyttöönotto henkilökortilla on teknisesti mahdollista kohtuullisella työmäärällä. Henkilökortin siru tukee sovel-

luksen käyttöönottoa, samoin henkilökorttiasioiden asiankäsittelyjärjestelmä ja työvälineet.

Biometristen tunnisteiden käyttöönotolle tulee varata riittävästi aikaa sekä resurssit aiheutuvien kustannusten mukaisesti.

4 Biometristen tunnisteiden kerääminen

Poliisin kannalta tärkeä huomioitava seikka on biometristen tunnisteiden ja erityisesti kasvokuvan keräämistä koskevat säännöt.

Poliisi on kehittänyt sähköisiä palveluitaan suunnitelmallisesti. Passin sähköinen asiointi otettiin käyttöön joulukuussa 2014 ja henkilökortin sähköinen asiointi täysimääräisesti huhtikuussa 2017. Passin ja henkilökortin sähköisen asioinnin kulmakivi on hakemusta varten toimitettava sähköinen valokuva. Valokuva toimitetaan poliisille hakemuksen käsittelyä varten ensisijaisesti sähköistä kanavaa pitkin. Pääasiassa valokuvat ovat ammattivalokuvaajien ottamia, jonkin verran myös yksityishenkilöiden ottamia.

Komission ehdotus mahdollistaa biometristen tunnisteiden keräämisen henkilökorttien myöntämisestä vastaavan kansallisen viranomaisen nimeämän pätevän ja asiamukaisesti valtuutetun henkilöstön toimesta. Voidaan ennakoida, että tämä asettaa joitain lisävaatimuksia sähköisten kuvien toimittamisprosessiin. On mahdollista, että poliisin tulisi jatkossa asettaa joitain vaatimuksia valokuvaamoille, jotta ne voivat liittyä sähköisten kuvien toimittamisprosessiin. Samoin on mahdollista, että yksityishenkilöiden ottamien kuvien toimittaminen sähköisessä kanavassa tulee estää. Poliisin kannalta on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että nykyinen menettely voi jatkua ja ulkopuolisten ottamien valokuvien käyttö sallitaan jatkossakin.

Suomen ulkoministeriö myöntää henkilökortteja ulkomailla. UM:lle kasvokuvat toimitetaan paperisina ja ne skannataan UM:n toimipisteessä hakemukselle. Asetusehdotuksen teksti on jossain määrin epäselvä tältä osin. Sisäministeriön laatimaan muistiota varten annetuissa kustannusarvioissa on lähdetty siitä, että asetusluonnoksen mukaan skannattujen valokuvien käyttö ei olisi jatkossa mahdollista. Asiantuntijavalmistelussa on kuitenkin saatu komission valmistelijoilta tietoa, että asetustekstillä ei ole ollut tarkoitus muuttaa nykyisiä käytäntöjä ja myös skannatun kuvan käyttö jatkossa olisi mahdollista.

Jatkovalmistelussa tulisikin selvittää tarkoin, mikä komission tarkoitus on ja voidaanko UM:n osalta jatkaa skannattujen kuvien käyttöä.

5 Kustannukset

Poliisille ja ulkoministeriölle aiheutuisi muutoksesta muistiossa kuvatut kustannukset. Poliisin osalta kustannukset koostuisivat lisätyöstä, tietojärjestelmämuutoksista, tiedotuksesta, auditoinneista ja sertifioinneista sekä henkilökorttitoimittajalta erillisenä pienkehitystyönä ostettavasta muutostyöstä. Alustavan arvion mukaan kertaluontoinen kustannus olisi poliisille noin 800 000 euroa. Huomioon on kuitenkin otettava, että todellinen kustannus selviää vasta kun henkilökorttitoimittajalta pyydetään ja saadaan si-

tova tarjous muutostyön toteuttamisesta. Muutosten aiheuttama vuotuinen lisäkulu poliisin osalta olisi noin 600 000 euroa, mikä pitää sisällään kuusi henkilötyövuotta.

Ulkoministeriön osalta kustannusvaikutuksia on esitelty muistiossa siitä lähtökohdasta, että skannattujen kuvien käyttö ei olisi enää jatkossa sallittua. Mikäli skannattujen kuvien käyttöä voitaisiin jatkaa, olisi sillä vaikutusta kustannusarvioon.

Jakelu Eduskunta, hallintovaliokunta

Tiedoksi Seppo Kolehmainen, poliisiylijohtaja
Poliisihallituksen yksiköiden päälliköt
Niina Uskali